

Wat zegt de schilder?

De boodschap van schilderijen bestuderen met een 'curatoropdracht'

Wat is de achterliggende boodschap van Jacques-Louis David met het schilderij over de Romeinse consul Brutus dat hij op de vooravond van de Revolutie voltooit? Leerlingen proberen bij vier verschillende schilderijen de symboliek en politiek te ontdekken door goed te kijken. Elke schilderij staat voor een andere fase van de Franse Revolutie. Kunnen de leerling het verband leggen tussen het thema in het schilderij en revolutionaire tijden?

Wessel Peeters is onderwijskundige aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, mede-oprichter van Vernieuwend onderwijs.nl en ontwerper van de CurriculumKit. **Daan van Leeuwen** is redacteur van Kleio.

Wat?

De leerlingen bekijken in groepjes in vier rondes schilderijen van Jacques-Louis David. Alle schilderijen staan symbool voor een andere fase rondom de Franse Revolutie (aanloop, uitbraak, Terreur, Napoleon). Elke ronde is een andere leerling de 'curator'. De leerling met deze rol stelt de andere drie leerlingen kijkvragen over de inhoud en symboliek van het schilderij dat centraal staat. Na de vier rondes maken de leerlingen samen een tijdbalk waarin de schilderijen worden gekoppeld aan de historische context 'Verlichting 1650-1900'. Ter afsluiting vullen de leerlingen hun persoonlijke digitale 'vortex' die in zijn geheel als praktische opdracht wordt beoordeeld. De les is gemaakt aan de hand van de CurriculumKit (CK) van Vernieuwend onderwijs (zie kader).

Voor wie?

Vwo 5 of 6

Wanneer?

De historische context 'Verlichting 1650-1900'.

Hoe lang?

Een lesuur van circa 45 minuten.

Hoe werkt het?

Van tevoren lezen de leerlingen het artikel over de revolutionaire schilder en politicus Jacques-

Louis David in deze *Kleio* ter voorbereiding op deze les (CK | Informatiebronnen: Literatuur). De les bestaat uit drie onderdelen: de 'curatoropdracht', de tijdbalk en het invullen van de 'vortex'. Na het stellen van de doelen voor deze les en

een uitleg over de eerste twee opdrachten demonstreert de docent de 'curatoropdracht' met een schilderij. Gebruik daarvoor het schilderij *Napoleon in zijn studeerkamer* (1812). Laat de leerling zelf ontdekken dat de *Code Napoléon* te zien is.

De CurriculumKit

Voor goed onderwijs is het belangrijk dat doelen, toetsing en leeractiviteiten goed op elkaar aansluiten; het vraagt om een goede constructieve afstemming.¹ Deze drie aspecten vormen een eenheid: het curriculum. Het werken aan bijvoorbeeld goede didactiek gaat dus al snel over het curriculum. Om daaraan te werken is de CurriculumKit gemaakt. Dit is een kaartspel dat je samen met collega's speelt om een onderwerp, project of periode te (her)ontwerpen. Met een team of vakgroep van 3-8 personen doorloop je verschillende stappen, waarbij je samen vaststelt: wat leerlingen gaan leren, hoe ze dat gaan leren, hoe ze dat zichtbaar gaan maken en hoe ze feedback krijgen (en worden beoordeeld). Het doel van het spel is om te komen tot een (her)ontwerp waarin leerdoelen, formatief handelen, differentiatie, leerstrategieën een logische plek krijgen. De kaarten en keuzes in het spel dagen je uit om in gesprek te gaan over wat jullie belangrijk vinden in je onderwijs. Meer informatie is te vinden op curriculumkit.nl.

¹ J. Biggs, *Teaching for quality learning at university* (Maidenhead 2003).

Daarna gaan de leerlingen in groepjes van vier leerlingen aan de slag met vier andere schilderijen. Elke ronde is een andere leerling de curator die het gesprek en de kijkvragen faciliteert (CK | Werkvormen: Kijken, denken, afvragen + Expertgroepen). Laat de leerlingen de schilderijen chronologisch bestuderen. Wissel na zeven minuten van curator. Geef tijdens de wissel van curator een minuut de tijd om de tijdbalk in te vullen.

Na de vier rondes mogen de leerlingen de tijdbalk voltooien. In de tijdbalk worden de vier schilderijen opgenomen en een aantal belangrijke algemene gebeurtenissen die tot de syllabustekst of de contexttekst uit de methode behoren (CK | Geleerde zichtbaar maken: Tijdlijn). Zo koppelen ze de concrete kunstwerken aan algemene concepten. Na het invullen van de tijdbalk mogen de leerlingen met een ander groepje uitwisselen en vergelijken (CK | Beoordelen: Wie? Leerlingen beoordelen elkaar). Ter afsluiting van de les krijgt de leerling de tijd om zijn of haar eigen 'vortex' bij te werken via www.7vortex.com. De leerlingen vullen gedurende deze periode elke les hun persoonlijke 'vortex' aan die aan het einde wordt gepresenteerd (CK | Beoordelen: Wie? Leraar beoordeelt). In de 'vortex' moeten leerlingen handmatig verbanden leggen tussen begrippen, personen en concepten. Hoe meer verbanden een woord heeft hoe groter de 'bubbel' wordt, waarmee inzichtelijk wordt wat de hoofd- en bijzaken zijn binnen de historische context 'Verlichting'. Aan het einde van de lessenreeks presenteren de leerlingen hun bevindingen aan de hand van de visuele 'vortex' en lichten ze er zelf een aantal verbanden uit. U kunt er ook voor kiezen om deze les als een losse les in te zetten nadat u de Franse Revolutie heeft besproken.

Napoléon dans son cabinet de travail (1812)

Dit portret van Napoleon in zijn werkkamer is op het eerste oog niet zo bijzonder, maar schijn bedriegt. Jacques-Louis David beeldt de keizer niet uit als soeverein vorst in imperiale kledij, maar als militair en civiel hervormer. De militaire verwijzingen zijn duidelijk te herkennen: een militair kostuum, de opgespelde *Légion d'honneur*-decoratie en een sabel op de stoel. Op zijn werktafel ligt een papieren rol waarop het woord 'code' te herkennen is, een verwijzing naar de *Code civil* (of *Code Napoléon*). Een interessant detail zijn de decoratieve bijen op zijn stoel, het symbool van Bonaparte. Tegelijkertijd zijn het ook omgekeerde fleurs de lis, het heraldische symbool van het Franse koningshuis, waarmee de schilder misschien wel wil suggereren dat de autocratie onder Napoleon I een voortzetting is van de monarchie van voor de Revolutie.

Wat levert het op?

Leerlingen gaan in deze les aan de slag met schilderijen die een sterke symbolische boodschap in zich dragen. Kunnen de leerlingen de boodschap ontcijferen en koppelen aan een algemeen concept dat ze binnen de historische context 'Verlichting 1650-1900' moeten kennen? Deze *case study* nodigt uit om door te puzzelen de boodschap te ontdekken en te

werken aan historische vaardigheden binnen domein A (bron en vraagstelling). Het werken met de 'vortex' zorgt voor het stimuleren van het leggen van verbanden en bevordert historisch inzicht. ■

Napoléon dans son cabinet de travail. Collectie National Gallery of Art, Washington D.C.

Op www.vgnkleio.nl vindt u de schilderijen en de bijbehorende kijkvragen.